

Izet Rizvanbegović

OBNAVLJANJE MUZEJSKO-KONZERVATORSKOG DRUŠTVA I NJEGOVA AKTIVNOST U RAZVOJU MREŽE MUZEJA BiH

Prošlo je nepunih 40 godina od osnivanja Muzejsko-konzervatorskog društva NRBiH, tj. od dana kad su muzejsko-konzervatorski radnici NR Bosne i Hercegovine održali svoju skupštinu (15.juna 1952. godine) i osnovali svoje društvo s ciljem da unapređuje muzejsko-konzervatorski stručni i naučni rad, da pomaže stručno uzdizanje svojih članova, njihovo zbližavanje i suradnju, i da štiti staleške interese svojih članova. Od posebnog je interesa da se u glavnim crtama osvrnemo na proteklo vrijeme i rezimiramo najvažnije rezultate dosadašnjeg rada muzejskih ustanova i muzejskih radnika, članova Društva. U trenutku svoga osnivanja Muzejsko-konzervatorsko društvo imalo je 51 člana. Brzo se broj popeo na 130 članova. U međutvremenu smrt je iz naših redova otrgla 42 člana.

U prvim godinama svoga postojanja Društvo je radilo na organizacionom učvršćivanju. Već 1953. godine osnovalo je svoje prve sekcije: *sekciju NOB-a, konzervatorsku i odmah zatim arheološku, etnološku, historijsku, prirodnjačku, pedagošku i najzad, najmlađu, za kompleksne i specijalizirane muzeje.*

Konzervatorska i historijska ugasile su se kad su se 1959.godine iz Društva izdvojili konzervatori osnivanjem svoga društva koje je formirano upravo od ovih sekcija.

Sekcije su radile dosta uspješno. Naročito treba istaći učešće sekcije NOB-a u proslavi 40-godišnjice KPJ i SKOJ-a, te 20. i 30. godišnjice ustanka naroda Jugoslavije. Rad se manifestirao u različitim akcijama: izložbama, predavanjima, člancima, radio-emicijama, vizitkonferansama, spomenicima kulture i zaštiti prirode.

Arheološka sekcija usmjeravala je svoj rad uglavnom na međumuzejsku suradnju u raznim naučnoistraživačkim pothvatima, zatim na izradi republičkih programa rekognosciranja terena odabirala je teme zajedničkog istraživačkog rada. Njeni članovi dali su vidan doprinos popularizaciji arheološke i historijske

nauke na mnogim domaćim i međunarodnim stručnim sastancima i simpozijima s vrlo uspješnim predavanjima i diskusijama. Rezultati arheoloških istraživanja obilni su i bacili su sasvim novo svjetlo na prahistorijsku, antičku i srednjovjekovnu arheologiju Bosne i Hercegovine.

Arheolozi su osnovali i svoje društvo, ali se nisu izdvojili iz Muzejskog društva Bosne i Hercegovine. Od 1955. do 1970. godine, od većih zadataka, Arheološka sekcija Muzejskog društva Bosne i Hercegovine održala je savjetovanje u Čapljini na kojem je razmatrano stanje istraženosti pojedinih epoha (prahistorije, antike, srednjeg vijeka) i usvojeni zaključci za dalji rad i planiranje terensko-istraživačkih radova svih muzeja u BiH. Održala je (1957.) savjetovanje u Visokom, na kojem je donesena odluka o izradi Arheološke karte BiH.

Ta je odluka uspješno provedena u toku idućih 10 godina; zajedničkim terenskim akcijama obuhvaćen je pretežan dio teritorija BiH i stvorena osnova za izradu arheološke karte BiH sa više od 2000 jedinica. Pored stalnih izložbi, njeni su članovi izradili četiri pokretne izložbe, i to: *Život i kultura prahistorijskih stanovnika BiH*, *Izložba stećaka pribрана od materijala iz Muzeja i sa terena i namijenjena inozemstvu*, *izložba Arheološka dostignuća 1970. godine i izložba Bobovac i Kraljeva Sutjeska 1974. koja je gostovala u Muzeju primijenjene umjetnosti u Beogradu s materijalom iskopanim na Bobovcu*.

Etnološka sekcija sudjelovala je u proučavanju ognjišta na našem terenu. Zatim, na osnovu etničkog i kulturnog razvitka naroda Bosne i Hercegovine članovi su se angažirali na sistematskom proučavanju etnogenetskih problema i duhovne i materijalne kulture stanovništva Livanjskog polja, na etnološko-folklorističkim istraživanjima u Neumu i okolini, nastanjenima pretežno hrvatskim življem, zatim srpske etničke grupe u Imljanima i kompletne muslimanske grupe u Žepi. Na osnovu stečenih iskustava u ovom radu prišlo se etnološkim istraživanjima dinarskog stanovništva istočne Hercegovine, života i kultura svih grupa stanovništva Dervente, proučavanju srednjovjekovne narodne tradicije u srednjoj Bosni, ispitivanju matičnih oblasti hercegovačkih iseljenika u SAD, izradi etnoloških monografija Zmijanja, Semberije i narodnih nošnji zapadne Bosne, i još mnogim posebnim temama, kao što su orijentalni elementi u narodnim nošnjama, bondručni sistem građnje, ćilimarstvo u BiH, pogrebni običaji, historijska narodna predaja u BiH, epske narodne pjesme Muslimana, itd.

U vezi s održanim Saborom kulture Bosne i Hercegovine otvorena je i nova izložba u Etnografskom odjeljenju Zemaljskog muzeja u Sarajevu, kao i izložba *Život i kultura stanovništva Livanjskog polja* (1959.).

Članovi Etnološke sekcije osnovali su 1975. godine, u zajednici s etnolozima iz cijele zemlje, Etnološko društvo Jugoslavije, u kojem su stručno djelovali, ali su istovremeno ostali i članovi Muzejskog društva. Pored stalnih

izložbi organizirana je i pokretna izložba *Nakit i vez u BiH*, koja se dugo nalazila u inozemstvu.

Prirodnjačka sekcija angažirala se u davanju savremenih pogleda na svijet, život i društvo, što se očitovalo u javnim istupanjima njenih članova. Pored toga, sekcija je posvetila znatnu pažnju razmatranju Zakona o zaštiti prirode Bosne i Hercegovine i pridonijela njegovom donošenju.

Zadaci i rad Sekcije za prirodnjačke muzeje Muzejskog društva BiH po mnogo čemu su specifični i razlikuju se od rada drugih sekcija. Na teritoriju Bosne i Hercegovine postoji već 80 godina samo jedno veće prirodnjačko odjeljenje u Zemaljskom muzeju u Sarajevu, a za status dviju drugih zbirki Sekcija se izborila u toku svog gotovo 20-godišnjeg rada. Postojanje materijala bez stručnjaka, ili samo s jednim stručnjakom koji se u sklopu svoje radne organizacije, zbog specifičnosti poslova, teško snalazio, nametnulo je problem koordinacije, međusobne pomoći i suradnje prirodnjaka svih muzeja, ne samo u našoj Republici nego i izvan nje. Tako je jedan od osnovnih zadataka Sekcije postao pružanje pomoći u vezi s formiranjem i održavanjem prirodnjačkih zbirki na teritoriju Bosne i Hercegovine.

U vezi s tim napravljen je pregled pojedinih zbirki u BiH, i istaknuta potreba za iznalaženjem načina da se one očuvaju. Zatim je izradena skica perspektivnog plana razvoja prirodnjačkih zbirki, odnosno odjeljenja, u našoj Republici i dostavljena odgovarajućim republičkim organima.

U vezi s tom problematikom Sekcija je u toku svoga rada isposlovala dodjeljivanje zgrade za smještaj prirodnjačke zbirke u Travniku, dala podršku inicijativi preparatora Demirovića za postavljanje male prirodnjačke izložbe u Muzeju Bosanske krajine u Banjoj Luci (prije zemljotresa), a zatim potpomogla osamostaljivanje odjeljenja, izbor i postavljanje kustosa biologa u tom muzeju.

Sekcija je osim toga sazivala sastanke plenuma i sudjelovala u radu savezne sekcije za prirodnjačke muzeje.

Na sastancima su tretirana pitanja iz muzejske problematike (npr. inventarizacija muzejskih predmeta, stepenovanje muzejskih zvanja, planovi i skice izložbi), a pojedini stručnjaci održavali su predavanja o svojim posjetama stranim zemljama prikazujući uz to dijapozitive i prikupljeni materijal.

Sekcija je bila organizator dvaju plenuma Savezne sekcije, i to: u Sarajevu 1963. (u povodu proslave 75-godišnjice ZM) i 1968. na Treskavici. Na plenumima su, pored podnesenih stručnih referata, razmatrana pitanja od zajedničkog interesa za sve prirodnjačke muzeje u Jugoslaviji, a posebno problemi kadrova.

Od 1967. do 1969. godine sjedište Savezne sekcije, po određenom turnusu (dva mandata), nalazilo se u Bosni i Hercegovini, pa je i rad Sekcije zahvaljujući tome bio obimniji.

Pored spomenutih plenuma, Sekcija je 1970. godine organizirala Nedjelju muzeja posvećenu poznavanju prirode, i time se uključila u akciju Međunarodne evropske godine zaštite prirode. U vezi s tom manifestacijom održano je kviz-takmičenje za školsku omladinu (prvo takve vrste u Republici) na temu poznavanja biljaka, životinja i fosila iz Prirodnjačkog odjeljenja ZM, organizirana je stručna posjeda pećini Vjetrenici u Popovom polju, objavljene su nagradne fotografije objekata prirode u *Biološkom listu*, održana četiri stručna predavanja za posjetioce Muzeja i dati su prikazi u dnevnoj štampi na radiju i televiziji.

Članovi sekcije redovno su (često o svom trošku) sudjelovali i na ostalim plenumima Savezne sekcije za prirodnjačke muzeje, koji su gotovo svake godine održavani na teritoriju neke druge republike, istupali su s referatima iz muzejske problematike na III kongresu biologa Jugoslavije (1969.) i VII kongresu Saveza muzejskih društava Jugoslavije (1971.). Članovi sekcije prisustvovali su 1965. proslavi 70-godišnjice rada Prirodnjačkog muzeja u Beogradu, a 1971. godine 150-godišnjici osnivanja Prirodoslovnog muzeja u Ljubljani.

I u pogledu usavršavanja kadrova Sekcija je, u skladu s finansijskim mogućnostima Muzejskog društva BiH, u dva navrata isposlovala usavršavanje preparatora u drugim centrima i organizirala zajedno sa ZM nekoliko preparatorskih tečajeva za đake i nastavnike.

Iz iznesenog se vidi da je rad Sekcije za prirodnjačke muzeje bio sadržajan i da je obuhvatio aktivnost članova izvan njihovih radnih mjesta. Zato u ovom referatu nisu ni spomenuti njihovi uspjesi u naučnoistraživačkom radu.

Pedagoška sekcija posvetila je posebnu pažnju suradnji s pedagoškim sekcijama drugih republičkih društava, s kojima održava uske stručne veze. Dala je korisne sugestije i pismena obavještenja o metodama pedagoškog rada u Vojnom i Etnografskom muzeju u Beogradu i Pomorskom muzeju u Rijeci, i uspostavila kontakt sa Sindikatom prosvjetnih i kulturnih radnika Srbije i Savjetom za kulturu Hrvatske. Ona je gotovo uvijek bila organizator naših *Nedjelja muzeja*. Organiziranjem *Nedjelja muzeja* rukovodio je odbor koji je formiran na jednom od plenarnih sastanaka Društva za svaku godinu u kojoj se organizira takva manifestacija.

Izrađivani su i umnožavani raspisi koji su slani svim savjetima za društvene službe kotarskih narodnih odbora u Bosni i Hercegovini da ih dostavljaju školama na terenu, upute svim muzejima s isticanjem da organiziranje *Nedjelje muzeja* nije samo briga Muzejskog društva nego i muzeja kao ustanova.

Raspisivan je i nagradni konkurs za obradu stručnih tema u kojemu su mogli sudjelovati svi učenici, umnožavani su i slani po cijeloj Republici plakati, održavana predavanja na radiju, prikazivani dijapozitivi s muzeološkom

propagandnom tematikom u gotovo svim gradskim kinematografima u Sarajevu pa i u unutrašnjosti naše Republike, objavljeni su članci u dnevnim listovima itd. *Nedjelje muzeja* otvarali su društveno-politički i eminentni stručni muzejski radnici svojim izlaganjima u štampi, na radiju i televiziji, i predavanjima na radničkim i narodnim univerzitetima i pripadnicima JNA.

Ova manifestacija muzeja u našoj republici postiže iz godine u godinu sve veće rezultate u povezivanju muzeja i muzejskih radnika sa širokim slojevima naroda, a posebno s radničkom, školskom i studentskom omladinom.

Nedjelje muzeja održavaju se od svoga prvog organiziranja 1954. godine gotovo redovno, svake godine, sa uvijek novim obilježjima i novim izložbama, javnim predavanjima, plakatima i parolama, popularnim člancima u štampi i na radiju, od 1956. godine redovno se raspisuje nagradni konkurs za dake svih škola, s temama u vezi sa proslavom.

Najbolje radove Društvo je nagrađivalo novčano i u knjigama.

Sekcija za kompleksne i specijalizovane muzeje djelovala je prvenstveno u cilju određivanja fizionomije, naziva i teritorijalne podjele muzeja. Taj je rad priveden kraju izradom definitivne mreže muzeja i galerija BiH na regionalnim savjetovanjima u Tuzli, Mostaru, Banjoj Luci i Bihaću, za koju su svrhu izrađeni temeljitii elaborati.

U momentu svoga osnivanja Društvo je po sindikalnoj liniji bilo vezano jednim dijelom za Udruženje univerzitetskih nastavnika i naučnih radnika kao njegova sekcija, a drugim za sindikat administrativnih radnika. Na sastanku Savezne uprave, održanom u martu 1954. godine, odlučeno je da sva republička muzejsko-konzervatorska društva postanu samostalne sindikalne organizacije vezane direktno za Zemaljsko vijeće sindikata republike. Tako je i naše društvo postalo Sindikat muzejsko-konzervatorskih radnika Bosne i Hercegovine. To je trajalo do 1959. godine, kad je ova odluka ukinuta. Istovremeno su se i konzervatorski radnici Bosne i Hercegovine izdvojili u posebnu organizaciju, pa od 27. juna 1959. godine naše Društvo nosi naziv Muzejsko društvo Narodne Republike Bosne i Hercegovine, koje djeluje kao stručna organizacija sa zadacima postavljenim na osnivačkoj Skupštini 25. juna 1952. godine.

Brzi tempo izgradnje fabrika, pruga, autoputeva, stambenih objekata, vještačkih jezera ugrožavao je brojne arheološke i druge spomenike kulture i prirode.

Prodiranjem industrijskih proizvoda na selo, počelo je naglo da se gubi i zaboravlja sve ono staro narodno, tradicionalno ustupajući sve više mjesta novim industrijskim izradevinama. Na prijedlog Muzejsko-konzervatorskog društva, kao i razumijevanjem organa tadašnje vlasti čitave Republike, došlo je do osnivanja niza republičkih, regionalnih, zavičajnih i gradskih muzeja Bosne i Hercegovine:

- Umjetnička galerija BiH osnovana je 1947. godine,

- Muzej Grada Sarajeva 1949. godine,
- Ranije osnovani Etnografski muzej pripojen je Zavičajnom muzeju u Banjoj Luci u jedinstveni muzej/Bosanske Krajine/ 1953. godine,
- Muzej Hercegovine u Mostaru 1950. godine,
- Zavičajni muzej u Travniku 1949. godine,
- Muzej NOB u Visokom /od 1954. godine djeluje kao muzej kompleksnog tipa, pod imenom Zavičajni muzej/ 1951. godine,
- Muzej I zasjedanja AVNOJ-a u Bihaću 1952. godine,
- Gradski muzej u Bihaću jednovremeno je djelovao kao zavičajni muzej, danas regionalni muzej Pounja 1953. godine,
- Muzej Drugog zasjedanja AVNOJ-a u Jajcu,
- Muzej Prvog zasjedanja ZAVNOBiH-a u Mrkonjić Gradu,
- Muzej "Mlade Bosne" u Sarajevu /djeluje kao dependans Muzeja grada Sarajeva/. Dependanse ovoga muzeja su još: Despića kuća, stara srpska trgovačka kuća, Muzej Jevreja i kuća porodice Sabura iz 17. vijeka,
- Muzej Kozare u Prijedoru 1954. godine,
- Zavičajni muzej u Trebinju 1955. godine,
- Muzej NOB-e Birča u Šekovićima, u sastavu Muzeja istočne Bosne u Tuzli,
- Muzej jugoistočne Bosne u Foči, pod imenom Muzej fočanskog perioda NOB-e 1956. godine,
- Zavičajni muzej u Doboju, 1957. godine,
- Spomen-muzej "25. maj 1944." u Drvaru,
- Muzej književnosti BiH u Sarajevu,
- Zavičajni muzej u Bileći, 1963. godine,
- Muzej "Branka Šotre" u Stocu-ekspozitura Umjetničke galerije BiH Sarajevo, 1963. godine,
- Zavičajni muzej u Stocu je djelovao jedno vrijeme. Muzejski materijal predat Gimnaziji i tako rad zamro, 1956. godine,
- Muzejska zbirka grada Zenice - od 1968. godine pod nazivom "Muzej grada Zenice",
- Umjetnička galerija u Mostaru - ekspozitura Umjetničke galerije BiH Sarajevo, 1969. godine,
- Samostalna muzejska zbirka u Bijeljini 1970. godine,
- Umjetnička galerija u Banjoj Luci, 1971. godine,
- Galerija umjetničkih portreta u Tuzli 1972. godine,
- Galerija Jovana Bijelića u Bosanskom Petrovcu, u sastavu Muzeja Pounja u Bihaću 1972. godine.

U generalnoj koncepciji mreže muzeja i galerija Bosne i Hercegovine stoji, da u Bosni i Hercegovini do danas postoje 23 samostalne muzejske ustanove. Još bi trebalo osnovati muzej tehnike u Zenici i muzej školstva u Sarajevu.

Po tematici kojom se bave, razlikujemo muzeje kompleksnog tipa, specijalne i memorijalne muzeje.

Pomenuti muzeji, zajedno sa centralnim muzejima, arhivima i galerijama pridonose na polju historiografije Bosne i Hercegovine, jer skoro svi su izdavali svoje naučne i stručne edicije iz arheologije, etnologije, bibliotekarstva, arhivistike i pomoćnih historijskih nauka koje su se osamostalile kao nauke.

Jednim od svojih važnijih zadataka Društvo je smatralo rad na stručnom uzdizanju svoga članstva, mlađih kustosa i preparatora koje je slalo na usavršavanje i razvijanje u muzeje u Sarajevu, Beogradu, Zagrebu i Ljubljani.

U toku svoga postojanja ono je organiziralo niz stručnih predavanja s muzeološkom problematikom, a za stručno uzdizanje svojih članova dobivalo je od Savjeta za kulturu NR BiH znatna finansijska sredstva. Društvo je organiziralo stručna predavanja, angažirajući predavače ili iz svoje sredine ili iz drugih republičkih centara (Zagreba, Beograda i Ljubljane), ili pozivajući goste iz Grčke, Njemačke i Francuske. Uz finansijsku pomoć Savjeta za nauku i kulturu BiH Društvo je organiziralo i izvelo uspješnu stručnu ekskurziju u Beč u kojoj je sudjelovalo 27 njegovih članova. Članovi MD BiH velikim dijelom sudjeluju i u ekskurzijama koje organiziraju druga društva, kao Društvo historičara BiH i Muzejski dokumentacioni centar u Zagrebu.

Članovi Društva u ovom su se periodu naročito trudili da pruže stručnu pomoć svim muzejima kojima je to bilo potrebno. Na nizu savjetovanja i diskusija o konkretnim problemima pojedinih ustanova, kao što je diskusija o izložbama arheološkog i prirodnjačkog odjeljenja Zemaljskog muzeja ili diskusija o tematskoj strukturi Muzeja grada Sarajeva pridonijeli su boljem i uspješnijem radu. Pomagali su, u suradnji sa Savezom boraca, pri otvaranju Muzeja I zasjedanja AVNOJ-a u Bihaću, Jajcu, Bosanskom Petrovcu i Drvaru, zatim muzejima u Banjoj Luci, Trebinju, Prijedoru, Tuzli, Mostaru, Muzeju grada Sarajeva, Muzeju književnosti, Muzeju narodne revolucije, muzejima Zenice, Foče, Travnika i Livna, u izradi tematskih struktura, u otvaranju izložbi, prikupljanju i konzerviranju materijala, u arheološkim i drugim istraživanjima.

Članovi Društva, posebno njegova uprava, mnogo su učinili na spasavanju muzejskog materijala za vrijeme zemljotresa u Banjoj Luci. Materijal je čuvan u Zemaljskom muzeju, Muzeju revolucije i u Umjetničkoj galeriji u Sarajevu, te je nakon stvaranja povoljnih uslova vraćen u Banju Luku.

Društvo je uspostavilo čvrste veze s ostalim republičkim društvima, a naročito sa Savezom. Mnogo godina članovi našeg Društva bili su i članovi

potpredsjednici Saveza muzejskih društava Jugoslavije. Društvo je sudjelovalo u svim akcijama savezne uprave, naročito u organiziranju savezne izložbe "Umjetnička obrada metala naroda Jugoslavije", održane u Beogradu 1956. godine, zatim kao redaktori izdanja Saveza ("Muzeji u Jugoslaviji" za Britansku enciklopediju i "Muzeji Jugoslavije" kao posebno izdanje), te kao suradnici saveznog časopisa "Muzeji", "Muzeologica informatica", "Muzeologija" - izdanja Muzejskog dokumentacionog centra u Zagrebu, te "Arheologija Jugoslavica", "Arheološki pregled" i sl.

Članovi Muzejskog društva sudjelovali su zatim u organiziranju niza izložbi koje su imale međunarodni karakter. Tako je pokretna izložba stećaka, kojom je rukovodila Nada Miletić, obišla niz država i postigla značajne rezultate u broju posjetilaca i u zemlji i u inozemstvu.

Isto tako, izložba *Narodni vez i nakit u Bosni i Hercegovini* postiže značajne uspjehe na svom putu po inozemstvu. Izložba je bila duže na terenu, a njen autor je Bratislava Krstić Vladić, viši kustos Etnografskog odjeljenja Zemaljskog muzeja u Sarajevu.

Izložba *Život i kultura praistorijskih stanovnika Bosne i Hercegovine* postigla je na svom putu vidne rezultate. Njeni su autori bili prof. Vojin Dramušić, prof. Izet Rizvanbegović i, kao konsultant, dr. Borivoje Čović.

Izložba *Umjetnost na tlu Jugoslavije od praistorije do danas*, koja je bila otvorena u sarajevskoj Skenderiji 28. jula 1972. godine pod rukovodstvom prof. ing. arh. Džemala Čelića, postigla je značajne uspjehe. Karakteristična je masovnost posjete: u jednom danu bilo je do 7000 posjetilaca. U stručnom radu na postavci ove izložbe sudjelovali su kao komesari za pojedine epohe na izložbi naši članovi društva, poznati muzealci i historičari umjetnosti dr. Borivoje Čović, Đuro Basler, Nada Miletić, Zdravko Kajmaković, Smajil Tihić, Ljubica Mladenović i Muhamed Karamehmedović.

Društvo je bilo domaćin III plenarnom sastanku Savezne uprave, održanom u Sarajevu 28-30. marta 1954. i domaćin i organizator V kongresa Saveza muzejskih društava Jugoslavije održanog 1962. godine u Banjoj Luci.

U cijelom tom periodu Društvo je sudjelovalo u radu Nacionalnog komiteta Međunarodnog vijeća za muzeje ICOM-a. Po jedan njegov član bili su predstavnici na IV konferenciji ICOM-a u Švicarskoj 1956. godine i na V konferenciji u Stokholmu 1959. godine. Moni Finči bio je na konferenciji ICOM-a 1971. u Grenoblu. Naš član u Nacionalnom komitetu bio je predsjednik Sekcije za pedagogiju ICOM-a prof. Vojin Dramušić, koji je u Parizu podnio referat *O vaspitno-obrazovnom i pedagoškom radu jugoslovenskih muzeja*.¹

---

1 Na internacionalnom simpozijumu o kulturnoj ulozi muzeja, koji je održan u Parizu 23.27. novembra 1964. godine i na kojem je sudjelovala 41 osoba, u ime Saveza MDJ Jugoslavije

Društvo je sudjelovalo na plenarnom sastanku Sekcije za kompleksne muzeje ICOM-a, održanom u Jugoslaviji 1960. godine. Tom prilikom članovi Sekcije bili su naši gosti tri dana i obišli Muzej grada Sarajeva, kojom prilikom je održan plenarni sastanak našega Društva.

Članovi sekcije obišli su još muzeje u Jajcu i Drvaru.

Novi Statut ICOM-a predviđa da sve muzejske ustanove mogu biti članice ICOM-a.

Dva člana našeg Društva članovi su Koordinacionog odbora Saveza muzejskih društava Jugoslavije i ICOM-a, i to Dušan Kojović i Izet Rizvanbegović.

Akcije u kojima se Društvo naročito angažiralo u toku ovih godina teško bi bilo sve nabrojati. Zato ću se zadržati samo na još nekima, i to: na sudjelovanju Društva u proslavi 20-godišnjice ustanka naroda Jugoslavije. U tim prigodama Društvo je organiziralo posebne akademije. *Nedjelje muzeja* bile su u znaku tih proslava, organizirana je ekskurzija na Sutjesku, a svi su muzeji posebnim manifestacijama - otvaranjem spomen-muzeja i odjeljenja NOB i publikacijama sudjelovali u proslavama.

Posebno treba naglasiti udio našeg Društva u Donošenju Zakona o muzejima i propisa za primjenu zakonskih odredbi.

U toku 1960. godine tri člana našeg Društva radila su komisiji za izradu Zakona o muzejima NR BiH. Nacrt zakona živo je prodiskutiran na jednom od plenarnih sastanaka Društva, i najzad je Zakon donijet krajem 1960. godine. Poslije donošenja Zakona predsjednik Društva prof. Vojin Dramušić izradio je za pravni referat Savjeta za kulturu NR BiH nacrt bližih uputa za primjenu odredaba Zakona: Pravilnik o uslovima za osnivanje muzeja, Pravilnik o registraciji muzeja i Pravilnik o vođenju inventarskih knjiga u muzejima. Nacrti tih pravilnika prodiskutirani su također na plenarnom sastanku Društva, poslije čega ih je Savjet donio.

Savjet za kulturu organizirao je u suradnji s našim Društvom savjetovanje muzealaca i predstavnika Republičkog savjeta i savjeta za prosvjetu NO saveza, na kojem su predsjednik i potpredsjednik Društva podnijeli referat o stanju u našim muzejima i uslovima koje su muzeji dužni ispuniti da bi mogli dalje postojati.

Na jednom sastanku Sekcije za kompleksne muzeje, kojemu su prisustvovali i predstavnici Zemaljskog muzeja i Muzeja narodne revolucije, razmatrano je i prodiskutirano pitanje financiranja muzeja i raspodjele dohotka.

---

referat je podnio prof. Vojin Dramušić. O tome vidi: *Glasnik Zemaljskog muzeja Sarajevo*, Arheologija 20.1966. str. 306-319.

Društvo je imalo poteškoća s financiranjem najosnovnijih svojih akcija u periodu od prelaska sa administrativnog upravljanja privredom do uvođenja i razvijanja samoupravnih odnosa u našem društvu. Te poteškoće još nisu najbolje riješene, one još traju, i polako se ali uspješno premošćuju.

Veliki posao koji je obavilo Muzejsko društvo Bosne i Hercegovine jest organiziranje V kongresa muzejskih društava Jugoslavije. Predstavnici Muzeja Bosanske krajine u Banjoj Luci prihvatili su se zadatka da preuzmu brigu o smještaju delegata i da obave druge poslove u vezi s organiziranjem Kongresa koji je održan u Banjoj Luci 16-18-IV 1962. godine.

Na VI kongresu SMD Jugoslavije, održanom u Ohridu, u ime Savezne uprave podnio je Branko Bokan, tadašnji direktor muzeja Prvog zasjedanja AVNOJ-a u Bihaću, referat *O zajednicama muzeja i galerija Jugoslavije*, koji je nešto kasnije djelomično poslužio kao baza za osnivanje pojedinih zajednica muzeja i galerija Jugoslavije.

Uz veliko zalaganje MD BiH, poslije niza održanih sastanaka, a neposredno poslije VII kongresa SMDJ u Ljubljani, došlo je do formiranja Zajednice muzeja i galerija Bosne i Hercegovine u Sarajevu.

Na ovom Kongresu SMD Jugoslavije u ime MD BiH podnio je Izet Rizvanbegović referat *Dostignuća i neki rezultati rada u praksi muzeja Bosne i Hercegovine*.

U daljem radu muzejski su radnici, osim na stručnom i naučnom polju, djelovali na uvođenju samoupravnih odnosa izrađujući i usvajajući statute, pravilnike i ostala normativna akta u svojim radnim organizacijama i organima udruženog rada.² Naša privredna i društvena reforma nije mimoišla muzejske radnike, članove našeg Društva. Ona je zahvatila sve sfere našeg života. Naša "otvorenost" prema svijetu uslovljava živo strujanje i utjecaj svjetske ekonomike na našu ekonomiku, ubrzava tehničke i tehnološke promjene u nas, traži kvalitet, sigurnost, viši standard: suočavamo se sa svjetskim tržištem, sa zakonom ponude i potražnje. Tražimo "prodor u svijet".

Sasvim je razumljivo da "otvorenost" prema svjetskim strujanjima uključuje recipročno djelovanje u sferi društvene nadgradnje. Mijenjanje, usavršavanje, prilagođavanje društvenim kretanjima uočljivo je i kod muzeja u svijetu, pa i kod naših muzeja. U svijetu se zbivaju velike promjene u položaju i tretmanu muzeja; kulturna baština svijeta nije samo interes ovog ili onog naroda na čijoj se teritoriji nalazi, već interes čitavog kulturnog čovječanstva.

Promijenio se i način prezentiranja kulturnog blaga: upotrebljavaju se i moderna sredstva ljudske komunikacije, da bi kulturno blago bilo što

---

2 Za ovaj referat koristio sam se arhivom Muzejskog društva Bosne i Hercegovine, a posebno referatom Ljubice Mladenović održanim na akademiji u povodu proslave 10-godišnjice rada Muzejskog društva Bosne i Hercegovine.

pristupačnije širokim slojevima naroda. Pokrenuta kulturna baština izlaže se u najreprezentativnijim zdanjima, a za njihovu dostupnost masama služe moderna sredstva.

Savremeno čovječanstvo želi da sačuva od propadanja sve svoje tekovine koje utječu na njegov dalji razvoj. Otvorenost naše zemlje prema vanjskom svijetu, slobodu stvaralaštva u konkurenciji sa stvaralaštvom u svijetu, zahtijeva od nas solidnost, temeljitost i stalno preispitivanje dostignutog. Turistička je "armija" iz godine u godinu sve brojnija. Svaki kutak naše zemlje podvrgnut je kritičkoj analizi onoga što je ostvareno u svim domenima rada. Na muzeološkom planu to je izrazito karakteristično. Raste želja da tu "turističku armiju" što duže zadržimo animiranjem našim kulturnim nasljeđem, našim muzejima, spomenicima kulture i prirode i načinom prezentacije tih kulturnih tekovina.³

U konfrontaciji naših ostvarenja (od 2-20 muzeja) u muzeologiji sa svjetskim dostignućima u toj oblasti uočavamo naš polet, ali nedorečenost, naše htijenje ali nedostatak materijalne osnove, našu zainteresovanost da slijedimo vrhunska ostvarenja ali našu nedovoljnu organiziranost, često i neznanje. Naše je društvo već poodavno uvidjelo i potrebu za registriranjem života i aktivnosti svih muzeja u našoj Republici, pa je donijelo odluku da se pokrene stručni časopis *Novosti Muzejskog društva Bosne i Hercegovine*, ali ta zamisao na žalost nije do danas mogla biti ostvarena iz finansijskih razloga pa i zbog nerazumijevanja i neuviđanja potrebe za takvom publikacijom.

Iz tog razloga nije došlo ni do osnivanja Muzejskog dokumentacionog centra u Bosni i Hercegovini, iako je elaborat bio napravljen, a potreba je za njim očita. Mi nismo toliko bogati da za sve muzeje i muzejske zbirke nabavljamo skupa naučna izdanja kad bi iz ovakvog centra mogli svi da se njima služe, a za naša iskustva dobivali bismo besplatno, u vezi s odlukama UNESCO-a, mnoga svjetska dostignuća iz oblasti muzeologije i disciplina koje se njeguju u muzejima. Bar naša Zajednica muzeja i galerija, zajedno s našim društvom, može i treba o tim pitanjima da se malo više pozabavi i tako mladom muzejskom sektoru u unutrašnjost naše Republike pomogne mnogo više nego dosad.

Uvjeren sam još dok čitate ovaj referat, možda stičete utisak da je naše Društvo išlo iz uspjeha u uspjeh, jer je običaj da se govori samo o postignutim rezultatima.

3 O radu Arheološke, Prirodnjačke i Etnološke sekcije neke su mi podatke dali dr. Borivoje Čović, dr. Sofija Mikšić i Radmila Kajmaković, na čemu im se ovom prilikom zahvaljujem. Istovremeno se zahvaljujem i prvom predsjedniku akademiku dr. prof. Alojzu Bencu koji je za referat dao korisne sugestije. Vidi koreferat prof. Borivoja Aksentijevića podnesen na VII kongresu Saveza muzejskih društava Jugoslavije u Ljubljani 15. i 16. oktobra 1971. godine.

Svjesni smo da je bilo propusta i da smo mogli učiniti mnogo više. Društvo je, kao svaki živi organizam, imalo dane svojih uspjeha i dane svojih zamora i zastoja.

Sjetimo se i onih momenata kad su se skupljali potpisi da se naše Društvo rasformira. Tek u posljednji čas, zahvaljujući nekolicini energičnih ljudi i drugih članova našega Društva, ta zamisao nije ostvarena.

Muzeji su bili ostali riznice iz kojih čitamo prošlost, izvori znanja, stvaralaštva, mudrosti, umjetnosti, ljepote i poezije, odgoja, međusobnog upoznavanja i zbližavanja naroda i narodnosti. Iz tog razloga autentičnost našeg zajedništva i kulturnog nasljeđa obogaćenog pozitivnim ostvarenjima svjetske muzeologije i treba da postane ona snažna karika u lancu naših kretanja koja će činiti život i naše rezultate rada sadržajnijim, produhovljenijim, ljepšim, i krčiti put višoj društvenoj i kulturnoj organiziranosti naše društvene stvarnosti.

U radu održanog Sabora kulture, naši su muzejski radnici i muzejske ustanove vidno sudjelovali. Tako je dr. Borivoj Čović u časopisu *Odjek* objavio članak o aktuelnoj muzejskoj problematici naše Republike. Niz naših ustanova surađivao je u pripremama Sabora i priredio brojne izložbe za vrijeme njegovog trajanja. Iako prostor ne dozvoljava taksativno nabrojavanje svih tih manifestacija, ipak ću između ostalih istaknuti tri izložbe sarajevskih muzeja: *Život i kultura seoskog stanovništva u Bosni i Hercegovini* Umjetničke galerije i *O životu i djelu Vase Kosića* Muzeja književnosti. U diskusiji na Saboru kulture sudjelovali su dr. Borivoj Čović i Fikret Ibrahimpašić koji je predložio niz osmišljenih mjera i dobrih sugestija za budući rad, a u foajeu Skenderije izložio je sva izdanja Muzeja grada Zenice.

Ovaj referat ne bi bio potpun ako ne bismo izrazili zahvalnost čitavom našem članstvu na doprinosu i uspješnom radu našeg društva, jer je svatko od nas dao svoj obol u određenom trenutku. Također treba odati priznanje svim upravama našeg društva, koje su se smjenjivale od osnivačke skupštine do danas, za nesebični rad i često krajnje požrtvovanje koje je između ostalog najviše pridonijelo uspjehu i rezultatima što smo ih postigli.

U ovom agresorskom ratu treba odati dužno priznanje članovima našega Društva i radnim organizacijama koji su pod najtežim uslovima života, pod kišom granata, i djelovanjem snajperista u Sarajevu, uspjeli spasiti muzejsko blago i građu sad Historijskog muzeja BiH u Sarajevu, Muzeja grada Sarajeva, Zemaljskog muzeja BiH.

U tom radu su se pored članova kolektiva i Društva istakli Mevlida Serdarević, dr. Enver Imamović, Josip Pejaković dr. Ibrahim Bušatlija, dr. Ahmed Hadžirević, svi članovi Zemaljskog muzeja koji su u ratu u njemu radili, i drugi.

S u m m a r y

THE RENEWAL OF THE MUSEUM CONSERVATION SOCIETY, THE ACTIVITY ON THE MUSEUMS DEVELOPMENT IN BOSNIA-HERZEGOVINA

The continuation of the already published paper: PRILOZI ISTORIJI SARAJEVA (Contributions to the History of Sarajevo), an edition of the Institute under the title. The Museum Society of Bosnia-Herzegovina, activity in establishing museums, libraries and archives, 1997, 19-21 March, 1993, p.283-293.

The period since 1884 when the Museum Society was established, at the time when The Museum of B-H came to existence.

The renewal of the Museum Conservation Society on 15 June 1952 to the beginning of the aggression on Bosnia-Herzegovina, 1992. In the period of forty years the important changes took place, the number of museums and their collections in Bosnia-Herzegovina was increased.

It is well known that after World War II Bosnia-Herzegovina had only two museums: The Museum in Sarajevo and the Ethnographic Museum in Banja Luka.

Since the Museum-Conservation Society was established to the aggression Bosnia-Herzegovina, 1992, the number of museums in Bosnia-Herzegovina is 23. The Society was strongly supported by that time authorities. The professional sections were organized. The membership to a great deal helped to rescue and collect the material. Exhibitions throughout of Bosnia-Herzegovina took place.

The Pedagogic section, besides performing their duties with visitors, organized the Week of Museums and Cultural Monuments Protection". The section has achieved success with school children, students, foreign visitors and delegations every year.